

ایران و دومین گردهمایی کمیته تدارک مرحله دوم اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی

نوشته دکترا کاظم معتمد نژاد

مقدمه

ضرورت برگزاری "اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی"، نخستین بار در اجلاسیه "کنفرانس نمایندگان تام الاختیار دولت های عضو" اتحادیه بین المللی ارتباطات دور"، در سال ۱۹۹۸ در شهر مینیاپولیس ایالات متحده آمریکا، بر مبنای پیشنهاد نماینده دولت تونس، طی قطعنامه شماره ۷۳ این اجلاس مورد بررسی و تصویب قرار گرفت. شورای اداری اتحادیه مذکور نیز در اجلاسیه سال ۲۰۰۱ خود، با تایید گزارش دبیرکل این اتحادیه راجع به لزوم تشکیل چنین اجلاسی از سران جهان، به موجب قطعنامه شماره ۱۷۹ این اجلاس، بر تصمیم یادشده، صحنه گذاشت و مقرر داشت که اجلاس عالی موردنظر، در دو مرحله، در سال های ۲۰۰۳ و ۲۰۰۵ در ژنو و تونس، برگزار شود. تصمیم اخیر شورای اداری "اتحادیه بین المللی ارتباطات دور"، در ۲۱ دسامبر ۲۰۰۱ در جریان پنجاه و ششمین اجلاسیه مجمع عمومی ملل متحد، با تصویب قطعنامه ای (قطعنامه شماره ۱۸۳-۵۶)، مورد تایید واقع شد. به موجب این قطعنامه، مجمع عمومی ملل متحد، بر ضرورت برگزاری یک اجلاس عالی جهانی دو مرحله ای در زمینه جامعه اطلاعاتی، زیر نظر دبیرکل سازمان ملل متحد

و با همکاری مدیریتی و اجرایی اتحادیه بین‌المللی یادشده، تاکید گذاشت و درباره آثار و نتایج آن، ابراز خرسندی و مسرت نمود. در این قطعنامه، مجمع عمومی ملل متحد توصیه کرد که تدارک این اجلاس عالی به یک کمیته تدارک بین‌الدول سپرده شود و ماموریت‌های مربوط به تعیین دستورکار و چگونگی مشارکت نمایندگان دولت‌ها و سایر دست‌اندرکاران آن (نمایندگان بخش خصوصی و جامعه مدنی) و همچنین تهیه و تنظیم متن‌های پیش‌نویس‌های "اعلامیه اصول" و "برنامه عمل" مورد نظر برای تصویب اجلاس عالی، به کمیته مذکور واگذار گردد.

مجمع عمومی ملل متحد در دسامبر ۲۰۰۲ در جریان پنجاه و هفتمین اجلاس خود قطعنامه دیگری (قطعنامه ۲۳۹-۵۷) در حمایت از برگزاری اجلاس عالی سران درباره جامعه اطلاعاتی به تصویب رساند و ضمن آن، از رهبران تمام کشورهای جهان تقاضا کرد که در نخستین مرحله این اجلاس در روزهای ۱۰ تا ۱۲ دسامبر ۲۰۰۳ در ژنو حضور یابند. مجمع عمومی مذکور در جریان برگزاری پنجاه و نهمین اجلاس آن در پائیز ۲۰۰۴، هم به موجب یک قطعنامه دیگر (قطعنامه شماره ۲۲۰-۵۹)، متن‌های "اعلامیه اصول" و "برنامه عمل" مصوب نخستین مرحله اجلاس عالی ژنو را مورد تصویب قرارداد و ضمن این قطعنامه از تصمیم اجلاس یادشده برای تشکیل "کارگروه راهبری اینترنت" و "گروه مطالعاتی و عملیاتی مکانیسم‌های مالی" کمک به تکنولوژی‌های اطلاعات و ارتباطات در خدمت توسعه، استقبال کرد.

*****

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

برای اطلاع بیشتر خوانندگان از محتوای تصمیمات نهایی نخستین مرحله "اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی"، در متن پیوست این گزارش، خلاصه‌ای از رئوس مطالب و مندرجات "اعلامیه اصول" و "برنامه عمل" مصوب ۱۲ دسامبر ۲۰۰۳ این اجلاس عالی، ارائه شده است. در مورد چگونگی تدارک مقدمات اجلاس مذکور و روند برگزاری آن نیز می‌توان به مآخذ فارسی معرفی شده در آغاز فهرست مآخذ مندرج در پایان گزارش مراجعه کرد. (۱)

۱- نشست‌های عمومی و جلسه‌های فرعی دومین گردهمایی کمیته تدارک اجلاس

عالی‌تونس

در "دومین گردهمایی کمیته تدارک مرحله دوم اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی" (تونس: ۱۶ تا ۱۸ دسامبر ۲۰۰۵ - ۲۵ تا ۲۷ آبان ۱۳۸۴) [of the World Summit on the Information Society] (WSIS - Second Meeting of the Preparatory Committee for the Second Phase)، که از ۱۷ تا ۲۵ فوریه ۲۰۰۵ (۲۹ بهمن تا ۱۷ اسفند ۱۳۸۳)، در دفتر اروپایی ملل متحد در ژنو (کاخ ملت ها و مقر سابق جامعه ملل) با حضور بیش از دو هزار نفر اعضای هیات های نمایندگی دولت های حدود ۱۵۰ کشور جهان، نمایندگان جامعه مدنی و نمایندگان بخش خصوصی این کشورها و نمایندگان سازمان های بین الدول وابسته و غیر وابسته به ملل متحد تشکیل شد، تصمیمات مهمی درباره چگونگی برگزاری و دستور کار این اجلاس در پائیز آینده در تونس، اتخاذ گردیدند. نخستین گردهمایی کمیته تدارک اجلاس عالی مذکور، هشت ماه پیش از گردهمایی اخیر، در روزهای ۲۴ تا ۲۶ ژوئن ۲۰۰۴ (۴ تا ۶ تیر ۱۳۸۳) در شهر حمامه در تونس برگزار شده بود.

در طول هفت روز کار رسمی دومین گردهمایی کمیته یاد شده (روزهای پنجشنبه و جمعه ۱۷ و ۱۸ فوریه و روزهای دوشنبه تا جمعه ۲۱ تا ۲۵ فوریه ۲۰۰۵)، - که هر روز در دونوبت، از ساعت ۱۰ تا ۱۳ و از ساعت ۱۵ تا ۱۸ صورت می گرفت - مطابق برنامه مورد پیش بینی آن، گزارش های متعددی مطرح گردیدند، مباحثه ها و تبادل نظرهای مختلفی صورت گرفتند و متن های آن ها در اختیار شرکت کنندگان گذاشته شدند.

این گردهمایی در جریان فعالیت هفت روزه خود، پنج نشست عمومی و چهارده نشست جانبی (در کمیته فرعی گردهمایی مذکور) تشکیل داد. در مراسم افتتاح گردهمایی، (منتصر کونیلی - Montasser Quaili)، وزیر تکنولوژی های ارتباطی تونس "موریتز لوئینبرگر" (Moritz Leuenberger)، معاون رئیس جمهور کنفدراسیون سوئیس و سرپرست وزارت محیط زیست، حمل و نقل، انرژی و ارتباطات این کشور و "یوشیو اوتسومی" (Yoshio Utsumi)، دبیر کل "اتحادیه بین المللی ارتباطات دور" سخنرانی کردند.

الف- نشست های عمومی

نخستین نشست عمومی شرکت کنندگان گردهمایی، به دنبال مراسم افتتاح آن، به وسیله "جانیس کارکلینس" (Janis Karklins)، سفیر جمهوری لتونی در دفتر اروپایی ملل متحد در ژنو، که در نخستین گردهمایی کمیته تدارک دومین اجلاس در ماه ژوئن ۲۰۰۵ در تونس، به ریاست دومین

گردهمایی این کمیته انتخاب شده بود، گشایش یافت. در این نشست، خانم "ایلینادی ژیوان" (Ileana di Giovan)، سفیر جمهوری آرژانتین در دفتر اروپایی ملل متحد در ژنو، به عنوان رئیس کمیته فرعی گردهمایی و "جرج پاپاداتوس" (George Papadatos) نماینده دولت یونان، به عنوان گزارشگر گردهمایی، انتخاب شدند. در نشست مذکور، دبیر کل اتحادیه بین المللی ارتباطات دور "گزارشی راجع به فعالیت های این اتحادیه و سایر نهادهای وابسته به ملل متحد، در مورد چگونگی تهیه مقدمات برگزاری دومین گردهمایی کمیته تدارک دومین مرحله اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی، عرضه کرد و از فعالیت های مربوط به آن، ابراز خشنودی نمود. وی مخصوصاً یاد آور شد که تعدادی از تعهدهای پرداخت کمک مالی کشورهای عضو سازمان ملل متحد برای هزینه های تدارک اجلاس عالی تونس، تأیید و تأمین گردیده اند. به طوری که تا کنون مبلغ دو میلیون و هفتصد هزار فرانک سویس، معادل ۵۵ درصد کل مبلغ مورد پیش بینی (۵ میلیون فرانک سویس) برای هزینه های یاد شده، در اختیار کمیته تدارک قرار گرفته است و پرداخت بقیه کمک های مورد تعهد نیز ادامه دارد.

در نشست های عمومی دومین گردهمایی کمیته تدارک دومین مرحله اجلاس عالی سران در تونس، چند گزارش عرضه گردیدند.

یکی از گزارش های مهم، گزارش "گروه دوستان رئیس" (Group of the Friends of the Chair - GFC) و به عبارت دیگر، گروه مشاوران رئیس کمیته مذکور برای تهیه و تدوین سند نهایی اجلاس یاد شده بود که به وسیله خود او به حضار ارائه گردید. وی در سخنان خویش، چگونگی برگزاری چهار نشست ویژه از سوی اعضای این گروه در طول ماه های سپتامبر، اکتبر و دسامبر ۲۰۰۴ و ژانویه ۲۰۰۵ برای تدارک طرح "متن مقدمه سیاسی" (Political Chapeau) سند نهایی مورد نظر جهت تصویب در دومین اجلاس سران جهان درباره جامعه اطلاعاتی و همچنین طرح "قسمت عملیاتی" (Operational Part) این سند را نیز تشریح کرد. کمیته تدارک، با سپاس از کوشش های "گروه دوستان رئیس" برای آماده ساختن این دو متن، بررسی آن ها را در دستور کار گردهمایی گذاشت و تصمیم گرفت متن های مذکور را در نشست های عمومی و جلسات کمیته فرعی دومین گردهمایی کمیته تدارک، به طور دقیق مورد ارزیابی قرار دهد.

- گزارش "گروه مطالعاتی و عملیاتی مکانیسم های مالی" (Task Force on Financial Mechanisms - TFFM)، هم گزارش مهم دیگری بود که در دومین نشست عمومی گردهمایی، از سوی "شوجی

نیشوموتو" (Shoji Nishimoto)، معاون مدیر و رئیس دفتر سیاست های توسعه ای "برنامه ملل متحد برای توسعه" ارائه گردید. این گزارش، به تقاضای نخستین "اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی" (ژنو ۱۰ تا ۱۲ دسامبر ۲۰۰۳) وزیر نظر "کوفی انان"، دبیر کل سازمان ملل متحد و با کمک و همکاری "برنامه ملل متحد برای توسعه" تهیه و تدوین شده است و هدف آن مشخص ساختن امکان انطباق مکانیسم های کنونی تامین مالی کمک های مورد لزوم برای تدارک تکنولوژی های اطلاعات و ارتباطات در خدمت توسعه و یافتن مکانیسم های تامین مالی جدید مکمل آن هاست.

- گزارش دیگر، گزارش مقدماتی "کار گروه مربوط به راهبری اینترنت" (Internet Governance Working Group on - WGIC) بود که در سومین نشست عمومی دومین گردهمایی کمیته تدارک اجلاس سران جهانی درباره جامعه اطلاعاتی در تونس، به نمایندگی از طرف "نیتین دسای"، رئیس این گروه، عرضه گردید. گزارش نهایی این کار گروه، قرار است تا ماه ژوئیه ۲۰۰۵ آماده شود و به سومین گردهمایی تهیه تدارک اجلاس عالی تونس، در ماه سپتامبر آینده ارائه گردد.

- گزارش هایی نیز راجع به برگزاری کنفرانس های منطقه ای و زیر منطقه ای و همایش ها و گردهمایی های موضوعی مورد نظر برای تدارک دومین مرحله اجلاس سران جهان درباره جامعه اطلاعاتی، در چهارمین نشست عمومی دومین گردهمایی کمیته تدارک این اجلاس، مطرح شدند.

کنفرانس های منطقه ای و زیر منطقه ای معرفی شده، موارد زیر را در بر می گیرند:

- کنفرانس منطقه ای آسیای غربی درباره جامعه اطلاعاتی، که در روزهای ۲۲ و ۲۳ نوامبر ۲۰۰۴، با مشارکت کشورهای عربی این منطقه و با همکاری کمیسیون اقتصادی و اجتماعی ملل متحد برای آسیای غربی، در دمشق، مرکز سوریه برگزار شد.

- کنفرانس منطقه ای آفریقا در مورد جامعه اطلاعاتی، که در روزهای ۲ تا ۴ فوریه ۲۰۰۵، با کمک "کمیسیون اقتصادی آفریقا"، در شهر آکرا، مرکز جمهوری آفریقای غنا، تشکیل گردید.

- دومین کنفرانس زیر منطقه ای روسیه و آسیای مرکزی درباره جامعه اطلاعاتی، که در روزهای ۱۶ تا ۱۸ نوامبر ۲۰۰۴ در بیشکک، مرکز جمهوری قرقیزستان، برگزار شد. این کنفرانس با همکاری های کمیسیون های اقتصادی و اجتماعی ملل متحد در اروپا و آسیا و اقیانوسیه، "برنامه ملل متحد برای توسعه" و "گروه مطالعاتی ملل متحد درباره تکنولوژی های اطلاعات و ارتباطات"، ترتیب یافته بود.

گردهمایی های موضوعی مورد گزارش، چنین معرفی شدند:

- گردهمایی مربوط به پیام‌های ناخواسته اینترنتی (WSIS Thematic Meeting on Spam)، که در روزهای ۷ تا ۹ ژوئیه ۲۰۰۴، از سوی اتحادیه بین‌المللی ارتباطات دور، در ژنو تشکیل گردید.

- گردهمایی راجع به تکنولوژی‌های اطلاعات و حقوق (on Information Technologies and Law Meeting)، که با همکاری دولت جمهوری بلاروس، یونسکو، سازمان ملل متحد و برنامه ملل متحد برای توسعه، در روزهای ۲۸ و ۲۹ اکتبر ۲۰۰۴، در شهر مینسک، مرکز جمهوری مژکور برگزار شد.

- همایش مربوط به نقش و جایگاه رسانه‌ها در جامعه اطلاعاتی در آفریقا و کشورهای عربی (Meeting on Role and Place of Media in the Information Society in Africa and Arab States)، که با همکاری دولت پادشاهی مغرب (مراکش) و سازمان جهانی کرسی‌های دانشگاهی علوم ارتباطات یونسکو، در روزهای ۲۲ تا ۲۴ نوامبر ۲۰۰۴ در شهر مراکش تشکیل گردید.

- گردهمایی "کمیته داده‌های علوم و تکنولوژی شورای بین‌المللی علوم" (WSIS Session - Committee on Data for Science and Technology)، راجع به اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی، که در روز ۱۰ نوامبر ۲۰۰۴، از سوی این کمیته در برلن، مرکز جمهوری فدرال آلمان برگزار شد.

- کنفرانس جهانی تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات، در مورد "شکاف دیجیتال و اقتصاد مصرفی: مسائل و راه‌حل‌ها" (Digital Divide and Knowledge Economy: Problems and Solutions: ۲۰۰۴: Global ICT Conference)، که با همکاری دولت جمهوری آذربایجان و برنامه ملل متحد برای توسعه در روزهای ۲۵ تا ۲۸ نوامبر ۲۰۰۴ در باکو تشکیل گردید.

- گردهمایی مربوط به "تاثیرات اقتصادی و اجتماعی تکنولوژی‌های اطلاعات و ارتباطات" (Economic and Social Implications of ICT)، که با همکاری سازمان همکاری و توسعه اقتصادی و کنفرانس ملل متحد در مورد تجارت و توسعه، در روزهای ۱۷ تا ۱۹ ژانویه ۲۰۰۵، به کوشش دولت گواتمالا در شهر آنتیگوا برگزار شد.

- گردهمایی راجع به "کاربردهای تکنولوژی‌های اطلاعات و ارتباطات برای کاهش خطرات و آسیب‌های سوانح طبیعی" (ICT Applications in Natural Disaster Reduction)، که در روز ۲۱ ژانویه ۲۰۰۵، با همکاری سازمان جهانی هواشناسی و دولت ژاپن در شهر کوبه این کشور، برگزار شد.

- "کنفرانس بین‌المللی آزادی بیان در فضای سایبر" (Conference on Freedom of Expression)

(International)، که از سوی یونسکو، در روزهای ۳ و ۴ فوریه ۲۰۰۵ در مقر این سازمان در پاریس تشکیل گردید.

- همایش "سنجش جامعه اطلاعاتی" (Measuring the Information society)، که در روزهای ۷ تا ۹ فوریه ۲۰۰۵ با همکاری کنفرانس ملل متحد در مورد تجارت و توسعه، "سازمان همکاری و توسعه اقتصادی"، "اتحادیه بین المللی ارتباطات دور"، کمیسیون های اقتصادی و اجتماعی منطقه ای ملل متحد، بانک جهانی، گروه مطالعاتی ملل متحد درباره تکنولوژی های اطلاعات و ارتباطات" و دولت فنلاند در ژنو برگزار شد.

- "مجمع مباحثه در مورد تکنولوژی های اطلاعات و ارتباطات در سال ۲۰۰۴ و کسب و کار الکترونی برای آمریکای جنوبی" (۲۰۰۴ Business Forum for South America-ICT)، که در ماه نوامبر ۲۰۰۴، از سوی دولت برزیل در شهر ساو پولوی این کشور، تشکیل گردید. (۲)

ب- جلسات کمیته فرعی

"کمیته فرعی" دومین گردهمایی کمیته تدارک مرحله دوم اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی، که در نخستین روز فعالیت این کمیته، به ریاست خانم "ایلیانادی ژیوان" تشکیل شد، در روزهای ۱۸ تا ۲۵ فوریه، چندین نشست برگزار کرد و طی آن هایش نویس های سند نهایی مورد نظر برای ارائه و تصویب در اجلاس عالی تونس را - که از سوی "گروه دوستان رئیس" تهیه و تدوین شده بود - به بحث و بررسی گذاشت.

در اولین روز برگزاری کمیته فرعی، "فصل دوم قسمت عملیاتی این سند، شامل "مکانیسم های مالی"، که در آخرین روزهای پیش از تشکیل دومین گردهمایی کمیته تدارک اجلاس و به دنبال برگزاری کنفرانس منطقه ای جامعه اطلاعاتی در آفریقا (۲ تا ۴ فوریه ۲۰۰۵)، به وسیله "گروه دوستان رئیس" بازرینی گردیده بود، مورد بررسی مقدماتی قرار گرفت.

بر اساس پیشنهادهایی، که در جریان مباحثه های این نشست و نشست های دوروز بعد کمیته فرعی، از سوی نمایندگان دولت ها و نمایندگان سایر دست اندرکاران اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی، راجع به محتوای مطالب این فصل مطرح گردیدند، تغییراتی در متن آن پدید آمدند و به دنبال این تغییرات، اعضای "گروه دوستان رئیس" با همکاری دبیرخانه اجرایی کمیته تدارک، متن تجدید نظر شده ای حاوی مجموعه پیشنهاد های مطرح شده آماده کردند و برای طرح

و بررسی مجدد آن در نشست‌های بعدی "کمیته فرعی"، به رئیس این کمیته تسلیم نمودند. کمیته فرعی در روز ۲۱ فوریه، بررسی مقدماتی فصل یکم قسمت عملیاتی متن مورد نظر را که به "مکانیسم‌های اجرایی" (Implementation Mechanisms) اختصاص یافته بود، نیز به پایان رساند و متن جدیدی شامل مجموعه پیشنهاد‌های اجلاس مربوط به آن را در اختیار شرکت کنندگان در این کمیته قرار داد.

در نشست روز ۲۳ فوریه "کمیته فرعی"، که به ریاست "جانیس کارکلینس" تشکیل گردید، بررسی اولیه مقدمه سیاسی و همچنین فصل چهارم قسمت عملیاتی سند نهایی مورد نظر برای ارائه به اجلاس جهانی سران در تونس، صورت پذیرفت و تصمیم گرفته شد که متن‌های اصلاحی آن‌ها حاوی پیشنهاد‌های نمایندگان شرکت کننده در این نشست، به نشست عمومی کمیته عرضه گردند. در همین نشست، چهار کارگروه به سرپرستی نمایندگان کشورهای "السالوادور"، "آفریقای جنوبی" و "باربادوس" (مسئول سرپرستی دو کارگروه)، ماموریت یافتند که بندهای ۱۸، ۲۳، ۱۴ و ۲۱ و زیر بند الف بند ۲۶ فصل دوم قسمت عملیاتی سند نهایی را به طور دقیق بازبینی کنند و پیشنهاد‌های اصلاحی مربوط به آن‌ها را به رئیس کمیته فرعی عرضه نمایند.

رئیس کمیته فرعی در روز ۲۴ فوریه، بر اساس بررسی‌ها و پیشنهاد‌های چهار گروه مذکور، متن جدیدی از فصل دوم قسمت عملیاتی سند نهایی مورد نظر، به نمایندگان شرکت کننده در نشست‌های آن ارائه داد و بر مبنای مباحثه‌ها و تبادل نظرهای مربوط به آن‌ها، در روز ۲۵ فوریه، متن نهایی این فصل مورد توافق نمایندگان قرار گرفت. در عین حال، تصمیم گرفته شد که تا زمان تشکیل سومین گردهمایی کمیته تدارک مرحله دوم اجلاس جهانی درباره جامعه اطلاعاتی در ماه سپتامبر ۲۰۰۵، سند‌های این فصل، غیر قطعی و قابل تجدید نظر باقی بمانند و تنها در برابر بخش‌هایی از متن که در کمیته فرعی نسبت به آن‌ها، اجماع حاصل شده است، کلمه "مورد توافق"، گذاشته شود. بر این اساس، در همان روز، متن نهایی تدوین شده در کمیته فرعی، در آخرین نشست عمومی دومین گردهمایی کمیته تدارک اجلاس عالی تونس مطرح گردید و تصمیم گرفته شد برای عرضه آن به سومین گردهمایی کمیته مذکور در سپتامبر ۲۰۰۵، کوشش‌های بیشتری صورت گیرند و پیشنهاد‌های جدید دولت‌ها و سایر دست‌اندرکاران اجلاس سران جهان در تونس راجع به آن، مورد توجه واقع شوند. (۳)

۲- چگونگی مشارکت هیات نمایندگی ایران در دومین گردهمایی کمیته تدارک اجلاس

عالی تونس**

هیات نمایندگی دولت جمهوری اسلامی ایران، در مباحثه های نشست های عمومی و جلسات کمیته فرعی دومین گردهمایی کمیته تدارک برگزارى دومین مرحله اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی، نقش مهمی ایفا کرد و موفق شد در تبادل نظرهای مربوط به تدارک برنامه های تامین مالی تکنولوژی های اطلاعات و ارتباطات در خدمت توسعه، اصلاح متن پیش نویس سند نهایی اجلاس جهانی سران در تونس و فعالیت های "کارگروه راهبری اینترنت"، مشارکت فعال داشته باشد.

الف. جلب توجه نمایندگان به واقعیت های تامین مالی تکنولوژی ها

در نخستین نشست عمومی گردهمایی یاد شده، که در اولین روز برگزاری آن در ۱۷ فوریه ۲۰۰۵ تشکیل شد، هیات نمایندگی ایران در جریان مباحثه مقدماتی راجع به گزارش "گروه مطالعاتی و عملیاتی تامین مالی تکنولوژی های اطلاعات و ارتباطات در خدمت توسعه"، دیدگاه های خود را در زمینه چگونگی تامین مالی مورد نظر، بیان داشت و با اشاره به فریبکاری های رایج و سوء تفاهم های موجود در این زمینه، خطاب به نمایندگان دولت ها و سازمان های بخش خصوصی و جامعه مدنی شرکت کننده در این نشست، خاطر نشان ساخت، که برای جلب توجه سرمایه گذاران به تامین مالی برنامه های کشورهای جنوب درباره توسعه فناوری های اطلاعات و ارتباطات، اقدام به آزاد سازی اقتصادی این کشورها در جهت تدارک شرایط مساعد سرمایه گذاری های کشورهای شمال، کافی نیست. زیرا واقعیت آن است که موسسات تجارتي کشورهای صنعتی، راجع به اختصاص سرمایه در مورد طرح های اقتصادی پر مخاطره و با بازدهی مالی کم در کشورهای در حال توسعه، علاقه ای نشان نمی دهند و باید راه حل های دیگری برای تامین سرمایه های مورد نیاز کشورهای اخیر در این زمینه، جست و جو کرد.

در این میان، برخی از کشورهای در حال توسعه، مانند غنا و نیجریه نیز از دیدگاه های هیات نمایندگی ایران پشتیبانی نمودند. دو کشور آفریقایی مذکور، به ویژه ضرورت توجه بیشتر به "صندوق همبستگی دیجیتال" را که کشورهای آفریقایی از آن حمایت می کنند، خواستار شدند. در همین نشست، هیات نمایندگی دولت ایالات متحده آمریکا اظهار داشت که در مباحثه مربوط به

تامین مالی تدارک فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات در خدمت توسعه، موضوع "راهبری صحیح" نیز باید طرف توجه قرار گیرد و کشورهایی که به دموکراتیک‌سازی بی‌اعتنا باشند، با بی‌اعتنایی سرمایه‌گذاران و موسسات خصوصی روبرو خواهند شد. نمایندگان دولت آرژانتین و چند کشور در حال توسعه دیگر هم تاکید کردند که در زمینه مورد بحث، تدارک زیرساخت‌های اطلاعاتی و ارتباطی و دسترسی به آن‌ها کافی نیست و برای جلب سرمایه‌گذاری‌ها و تضمین تداوم آن‌ها و برای اجرای طرح‌های مربوط به توسعه فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات، باید به تقویت توانمندی‌های مهارتی و تخصصی و تربیت نیروی انسانی ضروری برای اداره فناوری‌ها نیز توجه خاص مبذول داشت. (۴)

ب- پیشنهادهای مربوط به اصلاح مقدمه سیاسی پیش‌نویس سند نهایی اجلاس عالی تونس در مباحثه‌های مربوط به متن مقدمه سیاسی پیش‌نویس سند نهایی مورد نظر برای ارائه به دومین مرحله اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی، که قرار است در جلسات این اجلاس در ماه نوامبر آینده در تونس، به تصویب برسد نیز هیات نمایندگی ایران، بر مبنای مطالعات و بررسی‌هایی که در هفته‌های قبل از برگزاری دومین گردهمایی کمیته تدارک دومین مرحله اجلاس یاد شده، در شورای عالی اطلاع‌رسانی در تهران صورت گرفته بودند xxx، پیشنهادهایی مطرح کرد. در این مباحثه‌ها که در روز ۲۳ فوریه در نشست عمومی گردهمایی صورت گرفتند، هیات نمایندگی ایران، نکات زیر را برای اصلاح متن مذکور پیشنهاد نمود:

- در مورد بند یکم مقدمه سیاسی پیش‌نویس مذکور، دو پیشنهاد ارائه گردیدند. بر اساس این پیشنهادها تقاضا شد، اولاً در پایان عبارت "...علاقه و تعهد خود برای ایجاد یک جامعه اطلاعاتی مردم‌مدار، فراگیر و توسعه‌محور، منطبق با هدف‌ها و اصول مندرج در منشور ملل متحد، حقوق بین‌الملل... و احترام کامل به اعلامیه جهانی حقوق بشر... را مورد تاکید مجدد قرار می‌دهیم..."، بعداً از منشور ملل متحد، کلمات "حاکمیت ملی"، اضافه شود و ثانیاً در دنباله همین عبارت، پس از "اعلامیه جهانی حقوق بشر"، "اعلامیه مربوط به حق توسعه"، که در دسامبر سال ۱۹۸۶ از سوی مجمع عمومی ملل متحد به تصویب رسیده است نیز اشاره گردد. پیشنهاد نخست، از طرف هیات‌های نمایندگی دولت‌های فدراسیون روسیه و آذربایجان نیز مورد پشتیبانی قرار گرفت و پیشنهاد دوم ظاهراً از پشتیبانی تمام دولت‌ها برخوردار شد.

- درباره بند ششم متن مقدمه سیاسی پیش نویس یاد شده، که مقرر داشته است "... و قوف کامل داریم که معرفت برای وجود انسانی دارای جنبه حیاتی است و تقویت انتشار و مبادله معرفت به توسعه اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی کمک می کند و به همه کشورها مساعدت می نماید که به هدف های توسعه ای مورد توافق بین المللی و از جمله، هدف های مندرج در "اعلامیه هزاره" (اعلامیه مصوب سران کشورهای جهان در مجمع عمومی ملل متحد - ۸ سپتامبر ۲۰۰۰) نائل گردند..."، بعد از کلمه تقویت و قبل از کلمه انتشار، کلمه "تولید" و بعد از انتشار، کلمه "دسترسی" اضافه شود.

- در مورد بند نهم متن مقدمه سیاسی پیش نویس مذکور، که پیش بینی کرده است "... ما تعهد خود را برای از میان بردن موانع ترمیم شکاف دیجیتال و به ویژه آن چه به تحقق کامل توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورها و رفاه شهروندان آنان به ویژه در کشورهای در حال توسعه آسیب می رساند، مجدداً مورد تاکید قرار می دهیم..."، پیشنهاد شد که به ترکیب مفهومی "توسعه اقتصادی و اجتماعی"، کلمه و صفت "فرهنگی" نیز اضافه شود و مجموعه سه گانه "توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی" ملحوظ گردد.

- درباره بند دوازدهم متن مقدمه سیاسی پیش نویس یاد شده، که بر "... اعتقاد راسخ کشورها به تحقق هدف های مورد نظر از طریق مشارکت و همکاری تمام دولت ها و سایر دست اندر کاران اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی و ضرورت برخورداری آن ها از همکاری بین المللی در تمام سطوح..." تاکید کرده است و "... تقسیم و توزیع منصفانه ثمرات جامعه اطلاعاتی برای همگان..." را از شرایط اساسی نیل به این هدف ها شناخته است، هیات نمایندگی ایرانی پیشنهاد کرد که به جای کلمه "منصفانه"، کلمه "برابراه" به کار رود و عبارت "تقسیم و توزیع برابراه"، جانشین عبارت "تقسیم و توزیع منصفانه" شود. (۵)

ب. همکاری در فعالیت های "کار گروه راهبری اینترنت"

هیات نمایندگی ایران در دومین گردهمایی کمیته تدارک دومین مرحله اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی، موفق شد در فرایند بررسی ها و تبادل نظرهای "کار گروه راهبری اینترنت"، که نماینده ایران xxxxx هم با انتخاب مستقیم کوفی انان دبیر کل سازمان ملل متحد در آن عضویت دارد و در بررسی ها و تبادل نظرهای این کار گروه برای ارائه گزارش به گردهمایی مذکور مشارکت

داشته است، نیز نقش فعالی ایفا کند.

باید در نظر داشت که موضوع راهبری جهانی اینترنت، که برای نخستین بار در سطح بین المللی در کنفرانس های منطقه ای تدارک نخستین مرحله اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی" و به ویژه در کنفرانس منطقه ای آسیا و اقیانوسیه در ژانویه ۲۰۰۳ در توکیو مطرح شد و چند ماه بعد در مباحثه های اجلاس جهانی مذکور در ژنو، به عنوان یک مساله مهم جهانی مورد مناقشه کشورهای عضو سازمان ملل متحد، خودنمایی کرد، در "اعلامیه اصول" و "برنامه عمل" مصوب این اجلاس، مورد توجه خاص قرار گرفت و بر مبنای آن ها برای حصول توافق کشورها درباره آن، تشکیل یک کار گروه مخصوص پیش بینی گردید.

بر اساس بندهای ۴۸، ۴۹ و ۵۰ اعلامیه اصول" و بند ب- ۱۳ "برنامه عمل" مصوب نخستین مرحله اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی"، اینترنت به عنوان یکی از تسهیلات جهانی در جهت گذار به "جامعه اطلاعاتی" شناخته شده است و راهبری آن یکی از موضوع های کلیدی این جامعه، معرفی گردیده است. به همین جهت در دو سند مذکور، از دبیر کل سازمان ملل متحد خواسته شده است تا با توجه به ضرورت راهبری چند جانبه، شفاف و دموکراتیک اینترنت و حرکت در مسیر توزیع متناسب منابع تسهیل و دسترسی و تعیین عملکرد با ثبات و همراه با اطمینان و امنیت آن و به ویژه با در نظر گرفتن تنوع زبانی اینترنت، از طریق مشورت با دولت ها و بخش خصوصی و جامعه مدنی، یک کار گروه مخصوص تشکیل دهد و گزارش فعالیت ها و تصمیم های آن را برای ارائه به دومین مرحله اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی" در نوامبر ۲۰۰۵ در تونس آماده سازد.

۱- از نخستین نشست مشورتی تا تهیه و تدوین گزارش مقدماتی

بر این مبنای، نخستین نشست مشورتی برای تعیین اعضای "کار گروه راهبری اینترنت" در روزهای ۲۰ و ۲۱ سپتامبر ۲۰۰۴ (۳۰ و ۳۱ شهریور ۱۳۸۳)، به ریاست آقای "نیتین دسای" (Nitin Desai)، معاون هندی تبار دبیر کل سازمان ملل متحد و با شرکت نمایندگان ۷۴ کشور و ۱۱۴ نفر نمایندگان بخش خصوصی و جامعه مدنی و سازمان های بین المللی و وسایل ارتباط جمعی جهان، در ژنو تشکیل گردید و پس از مشورت ها و تبادل نظرهای مقدماتی، تصمیم گرفته شد تا از دبیر کل سازمان ملل متحد تقاضا شود ترکیب کار گروه مورد نظر را مشخص کند و به دنبال اعلام اسامی اعضای

آن، فعالیت این کار گروه، هر چه زودتر آغاز گردد.

در نخستین نشست اعضای "کار گروه راهبری اینترنت"، که در روزهای ۲۳ تا ۲۵ ماه نوامبر ۲۰۰۴ (۳ تا ۵ آذر ۱۳۸۳) در ژنو تشکیل شد، موضوع‌هایی شامل تهیه پیش طرح ساختار گزارش طرف توجه برای ارائه به دومین مرحله "اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی"، در تونس، تعریف راهبری اینترنت، تعیین مسائل مربوط به منافع عمومی استفاده از اینترنت و زمان‌های برگزاری نشست‌های بعدی آن در سال ۲۰۰۵، جهت تدوین گزارش نهایی برای ارائه به اجلاس عالی تونس، طرف توجه قرار گرفتند.

نشست دوم "کار گروه راهبری اینترنت"، که تقریباً به طور همزمان با تشکیل دومین گردهمایی کمیته تدارک اجلاس عالی تونس، در روزهای ۱۴ تا ۱۸ فوریه در ژنو برگزار شد، گزارش مقدماتی مربوط به چگونگی راهبری اینترنت برای ارائه به گردهمایی اخیر را آماده کرد و در روز ۲۱ فوریه به رئیس این کمیته عرضه نمود.

در گزارش مقدماتی مذکور، بر اساس ساختار خاص آن، به تعریف عملیاتی راهبری اینترنت، تعیین مسائل منافع عمومی مربوط به این راهبری (توزیع منصفانه منابع، دسترسی همگانی، ثبات و امنیت عملکرد اینترنت، تنوع محتوایی و کثرت گرای زبانی، حصول وحدت نظر درباره نقش‌ها و زمینه‌های مسئولیت‌های خاص دولت‌ها، سازمان‌های بین‌المللی دولتی و غیر دولتی و همچنین بخش خصوصی و جامعه مدنی)، چه در کشورهای در حال توسعه و چه در کشورهای توسعه یافته در زمینه راهبری اینترنت پرداخته شده است و بر تحقق شفافیت فعالیت‌های آن در بررسی و تصمیم‌گیری راجع به موضوع‌های مذکور و انجام مشورت‌های متعدد و متنوع مربوط به آن‌ها، با گردانندگان و همکاران کنفرانس‌ها و همایش‌های منطقه‌ای و موضوعی مربوط به تدارک برگزاری دومین مرحله "اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی"، تاکید گردیده است. در این گزارش، تاریخ‌های برگزاری دو نشست بعدی "کار گروه راهبری اینترنت"، برای روزهای ۱۸ تا ۲۰ آوریل ۲۰۰۵ (۲۹ تا ۳۱ فروردین ۱۳۸۴) و روزهای ۱۴ تا ۱۷ ژوئن ۲۰۰۵ (۲۴ تا ۲۷ خرداد ۱۳۸۴) تعیین شده‌اند و پیش‌بینی گردیده است که گزارش نهایی مورد نظر، در ماه ژوئیه ۲۰۰۵ برای ارائه به دبیر کل سازمان ملل متحد، آماده شود (۶)

اطلاعه تحلیلی هیات نمایندگی ایران

در پی ارائه گزارش مقدماتی "کار گروه راهبری اینترنت"، به رئیس کمیته تدارک دومین مرحله اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی"، از سوی هیات نمایندگی ایران در دومین گردهمایی این کمیته، اطلاعیه‌ای تحلیلی راجع به گزارش مذکور صادر شد xxxxxx.

در این اطلاعیه، ضمن سپاس و قدردانی از کوشش‌های اعضا و رئیس کارگروه یاد شده در تهیه و تدوین و عرضه گزارش مقدماتی آن، با اشاره به ویژگی بارز ماموریت این کارگروه برای تدارک زمینه‌های مذاکرات آتی مربوط به راهبری اینترنت در دومین مرحله "اجلاس جهانی سران" در تونس و معرفی این موضوع به عنوان مهم‌ترین و حساس‌ترین دستور کار این اجلاس و همچنین تاکید بر ضرورت فراهم ساختن شرایط لازم برای شفاف‌تر شدن، دموکراتیک‌تر شدن و چند جانبه‌ای‌تر شدن راهبری اینترنت، چند نکته خاص خاطر نشان گردیده‌اند. (۷)

در اطلاعیه هیات نمایندگی ایران، گفته شده است که برخلاف آنچه در بند ۲۶ گزارش مقدماتی آمده است، به عقیده این هیات، تعریف‌های واژه‌های مورد اشاره در این بند، روشن‌اند و نیازی نیست که "کارگروه راهبری اینترنت"، قسمت زیادی از وقت خود را برای تعریف مجدد آن‌ها صرف کند.

همچنین در این اطلاعیه تاکید گردیده است که از نظر هیات نمایندگی ایران، اینترنت باید به عنوان یکی از اموال عمومی منحصر به فرد و زمینه‌ای برای سیاست‌های عمومی شناخته شود و با تکیه بر آن‌ها، جنبه‌های فنی راهبری آن نیز مورد توجه قرار گیرند. در این باره، مخصوصاً یادآوری گردیده است که اینترنت زندگی‌های اجتماعی-اقتصادی و فرهنگی ملت‌های فراوان در کشورهای سراسر جهان را، به طور مستقیم یا غیر مستقیم، تحت تاثیر قرار می‌دهد، در حالی که هیچ‌گونه نظام حقوقی یا طرز رسیدگی قضایی مورد توافق بین‌المللی درباره آن وجود ندارد. به عبارت دیگر و طبق متن اطلاعیه، پدیده اینترنت در یک حلقه حقوقی و قضایی توسعه پیدا کرده و اکنون زمان آن فرا رسیده است که برای از میان بردن این حلقه از طریق راهبری اینترنت، چاره‌جویی شود.

در اطلاعیه هیات نمایندگی ایران، مطالب زیر مورد تاکید خاص قرار گرفته‌اند:

"... ما معتقدیم که هدف‌های طرف توجه در راهبری اینترنت، برای شهروندان کشورهای ما جنبه‌های پیچیده و غیر قابل درک ندارند و نباید این جنبه‌ها را دارا باشند. دولت‌ها و خلق‌های ما به طور عام و جمعیت جوان ما، به طور خاص، بیش از پیش به توانمندی‌های بالقوه فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات و شیوه‌های به کار گیری آن‌ها برای دگرگونی چشم‌اندازهای زندگی

خود، وقوف یافته‌اند. آنان مشخص ساخته‌اند که جلوگیری از دسترسی یک ملت به تکنولوژی‌های اطلاعات و ارتباطات برای آموزش، تحت هر عنوان که باشد، به توسعه آکادمیک و علمی لطمه می‌زند و آثار و عوارض نامطلوبی در زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی پدید می‌آورد.

بدون دسترسی به اطلاعات و معرفت‌ها و فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات، شکاف دیجیتال و توسعه‌ای کنونی بین کشورهای شمال و جنوب، عمیق‌تر و وسیع‌تر خواهد شد. بنابراین، هنگامی که مردم پرداخت هزینه‌های اینترنتی کمتر و برخورداری از سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای ارزان قیمت‌تر و کدهای اداری ملی و کشوری دارای دامنه‌های بالاتر را خواستارند، حقوق مشروع خود برای توسعه و برای ارتباطات را مطرح می‌کنند. به این گونه، نفی این حقوق بدون هر گونه توجیه منطقی، جنبه غیردموکراتیک دارد. موقعی که اتصال اینترنتی مورد نیاز برای آموزش یا برخورداری از علوم و اطلاعات نفی شود، عملکرد آن شفافیت ندارد. همچنین هنگامی که تصمیم‌ها به شیوه‌های بین‌المللی یا به گونه‌ای میان‌دولتی، اتخاذ نمی‌شوند، نمی‌توان آن‌ها را چندجانبه‌ای تلقی کرد. ملت‌های ما انتظار دارند که دولت‌های آنان این خدمات را تدارک دهند و تسهیل کنند و ما انتظار داریم که "کار گروه راهبری اینترنت" موفق شود برای نیل به اهداف مورد نظر، راه حل‌های موثر پیدا کند.

ما با چهار مقوله مهم مندرج در بند ۲۶ گزارش مقدماتی، که از اسناد نهایی مصوب اجلاس جهانی سران در ژنو الهام گرفته‌اند و توزیع منصفانه منابع اینترنتی، دسترسی برای همگان، عملکرد باثبات و امنیت اینترنت و کثرت‌گرایی زبانی و گوناگونی فرهنگی در اینترنت را شامل می‌شوند، با برخی اصلاحات مربوط به آن‌ها، موافقیم.

"کار گروه راهبری اینترنت" می‌تواند کوشش‌های خود را بر چند موضوع مهم طرف توجه در سطح‌های عالی تصمیم‌گیری، مانند مدیریت منابع اینترنتی، سیستم‌های دامنه‌ها، نشانی‌های پروتکل‌های اینترنتی و طرز اداره سیستم‌های مسیریابی اصلی و موضوع‌های خاص کاربری اینترنت، مانند پیام‌های ناخواسته، امنیت شبکه‌ای و جرایم در فضای سایبر، که به همکاری بین‌المللی نیاز دارند و همچنین موضوع‌های دارای خصوصیات محیطی، همچون جنبه‌های حقوقی و قضایی راهبری اینترنت و ایجاد توانمندی و مهارت در کشورهای در حال توسعه، متمرکز سازد و برای مشارکت فعال تمام دست‌اندرکاران در توسعه جنبه‌های فنی اینترنت نیز کوشش نماید..."

در پایان اطلاعیه، هیات نمایندگی ایران، بر اصول مهم مورد نظر "اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی" راجع به "کار گروه راهبری اینترنت"، تاکید گذاشته است.

"... کار گروه، باید اصول کلیدی "اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی" را راهنمای خود قرار دهد. حاصل کار و گزارش نهایی "کار گروه راهبری اینترنت" باید به طور کامل با هدف های عالی طرف توجه در فرایند جهانی اجلاس عالی مذکور، که مخصوصا به ایجاد یک جامعه اطلاعاتی مردم مدار، فراگیر و توسعه محور معطوف اند، هماهنگ باشد. چنین دست آوردی تنها از طریق امکانات مشارکتی، دموکراتیک، شفاف و چند جانبه قابل حصول است. زیرا یک نظام یک جانبه، در یک جامعه اطلاعاتی حقیقی، آینده ای ندارد و ایران آماده است در این فرایند، سهم خود را به عهده داشته باشد و نقش خویش را ایفا نماید..." (۸)

ت- ایران و گزارش مربوط به مکانیسم های تامین مالی تکنولوژی های اطلاعات و ارتباطات در بررسی گزارش "گروه مطالعاتی مکانیسم های تامین مالی تکنولوژی های اطلاعات و ارتباطات در خدمت توسعه"، که در دومین گردهمایی کمیته تدارک دومین مرحله "اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی"، جایگاه برجسته ای پیدا کرده بود، هیات نمایندگی ایران نتوانست نقش فعالی به عهده گیرد.

گروه مطالعاتی مذکور، در اجرای توصیه "برنامه عمل" نخستین اجلاس جهانی سران (ژنو- ۱۰ تا ۱۲ دسامبر ۲۰۰۳) و با کوشش "کوفی انان" دبیر کل سازمان ملل متحد، زیر نظر "مارک مالوک براون" (Mark Malloch Brown) مدیر "برنامه ملل متحد برای توسعه" و همکاری بخش اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل و کمک "بانک جهانی" و "سازمان همکاری و توسعه اقتصادی"، در اکتبر ۲۰۰۴ در نیویورک شروع به کار کرده بود و پس از مدتی نسبتا کوتاه، گزارش مفصل ۱۳۰ صفحه ای خود را در دسامبر ۲۰۰۴ به دبیر کل سازمان ملل متحد ارائه داده بود تا به "اتحادیه بین المللی ارتباطات دور" ارجاع شود و در دستور کار گردهمایی اخیر کمیته تدارک دومین مرحله اجلاس عالی در تونس، قرار گیرد.

باید در نظر داشت که ایران در کارهای این گروه مطالعاتی، برخلاف برنامه های طرف توجه "گروه دوستان رئیس" و "کار گروه راهبری اینترنت"، که نمایندگان آن در آن ها عضویت و مشارکت داشتند، مسئولیت مستقیم به عهده نگرفته بود و به همین جهت، در این گردهمایی، به پی گیری

تبادل نظرهای هیات‌های نمایندگی کشورها در نشست‌های عمومی و جلسات کمیته فرعی گردهمایی در مورد گزارش مذکور و اظهار نظر درباره توهم‌ها و واقعیت‌های مربوط به کمک‌های توسعه‌ای کشورهای صنعتی و شرکت‌های تجاری فراملی - که در صفحات پیش به آن اشاره شد - اکتفا کرد. بدون تردید اگر ضرورت مشارکت فعال ایران در مباحثه‌های راجع به این گزارش، از قبل طرف توجه قرار می‌گرفت و تجزیه و تحلیل دقیقی در مورد آن به عمل می‌آمد، می‌توانست مفید و موثر واقع شود. همچنان‌که برخی از کشورهای بزرگ در حال توسعه، مانند چین، آفریقای جنوبی، هند و برزیل در بررسی‌های مربوط به مکانسیم‌های تامین مالی تکنولوژی‌های اطلاعات و ارتباطات، جهت‌گیری‌های جالب توجهی داشتند. به عنوان مثال، هیات نمایندگی چین در یکی از اظهار نظرهای خود، از ضرورت تجدید فعالیت‌های دهه‌های گذشته برای برقراری "نظم نوین جهانی اطلاعات و ارتباطات"، سخن به میان آورد و نماینده آفریقای جنوبی بر کافی نبودن کمک‌های ساختاری و ضرورت کمک به توانمندی نیروی انسانی متخصص و توسعه آموزش مهارتی، تاکید گذاشت.

در این زمینه، دیدگاه‌های نمایندگان جامعه مدنی درباره "مکانسیم‌های تامین مالی تکنولوژی‌های اطلاعات و ارتباطات در خدمت توسعه"، به ویژه پراهمیت بودند. این نمایندگان بیشتر به ضرورت تدارک این تکنولوژی‌ها بر اساس مفهوم "اموال عمومی جهانی" (Global Common Good)، تکیه می‌کردند و جامعه بین‌المللی را موظف می‌شناختند که نظام خاصی برای افزایش و گسترش دسترسی و بهره‌برداری تمام کشورهای دنیا در زمینه تکنولوژی‌های مذکور پدید آورد و با وضع مالیات‌های جهانی و فراهم آوردن تسهیلات بین‌المللی، کمبودها و شکاف‌های ارتباطی و اطلاعاتی موجود بین کشورهای پیشرفته و غیر پیشرفته را از میان بردارد.

در چارچوب همین دیدگاه‌ها، در آستانه برگزاری دومین گردهمایی کمیته تدارک دومین مرحله اجلاس عالی تونس، چند تن از صاحب‌نظران و محققان هوادار جامعه مدنی در مجموعه مقاله‌ای تحت عنوان "چه کسی برای جامعه اطلاعاتی پرداخت می‌کند: چالش‌ها و مساله‌های تامین مالی جامعه اطلاعاتی" نیز ملاحظات خود را در این باره عرضه کرده بودند. (۹)

مشارکت هیات نمایندگی ایران در دومین گردهمایی کمیته تدارک دومین مرحله "اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی"، به ویژه فرصت مناسبی فراهم ساخت تا اقدام‌هایی که به

کوشش شورای عالی اطلاع رسانی و همکاری وزارت امور خارجه برای برگزاری دومین کنفرانس منطقه ای کشورهای آسیایی و اقیانوسیه به منظور تدارک اجلاس عالی جهانی پانیز آینده، در تهران آغاز شده بودند، از نزدیک و از طریق مذاکره مستقیم با مقامات و مسئولان "اتحادیه بین المللی ارتباطات دور" و مخصوصا گفت و گوی حضوری با مدیر "کمیسیون اقتصادی و اجتماعی ملل متحد در آسیا و اقیانوسیه"، که مسئولیت تشکیل این کنفرانس را به عهده دارد و در زمان برگزاری گردهمایی اخیر در ژنو به سر می برد، ادامه پیدا کنند و به حصول توافق منتهی گردند.

به این ترتیب، ایران در زمان برگزاری این گردهمایی، موفقیت بین المللی بسیار مهمی کسب کرد و توانست امتیاز مدیریت کنفرانس منطقه ای پراهمیتی را که در زمان تدارک مرحله اول برگزاری اجلاس جهانی سران (ژنو- دسامبر ۲۰۰۳) با حضور وزرای ارتباطات بیش از ۵۰ کشور در توکیو پایتخت ژاپن تشکیل شده بود، به دست آورد و این کنفرانس را در مرحله دوم برگزاری آن (نونس- نوامبر ۲۰۰۵)، در روزهای ۳۱ مه تا ۲ ژوئن ۲۰۰۵ (۱۰ تا ۱۲ خرداد ۱۳۸۴) در تهران میزبانی کند. برگزاری کنفرانس منطقه ای آسیا و اقیانوسیه برای تدارک دومین مرحله "اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی" فرصت مناسبی خواهد بود که موضوع "مکانیسم های تامین مالی تکنولوژی های اطلاعات و ارتباطات در خدمت توسعه"، در کنار موضوع "راهبری اینترنت"، با کوشش های ویژه ایران، مورد بررسی و ارزیابی دقیق واقع شود و جمع بندی آن ها در اعلامیه نهایی این کنفرانس، که با عنوان "اعلامیه تهران" انتشار خواهد یافت و همچنین در "برنامه عمل" آن، که با تمرکز بر هدف "تکنولوژی های اطلاعات و ارتباطات برای توسعه: دیدگاه های آسیایی" تدوین و منتشر خواهد شد، انعکاس یابد و به اجلاس جهانی سران در تونس ارائه گردد.

پیوست:

رئوس کلی "اعلامیه اصول" و "برنامه عمل"

مصوب نخستین مرحله "اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی"

ژنو: ۱۰ تا ۱۲ دسامبر ۲۰۰۳

در آخرین نشست عمومی نخستین "اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی"، که در روز ۱۲ دسامبر ۲۰۰۳ در ژنو تشکیل شد، "اعلامیه اصول" و "برنامه عمل" این اجلاس، که متن های پیش نویس های آن ها در طول یک سال و نیم گذشته، چندین بار در گردهمایی های تدارکاتی این اجلاس عالی، مورد بررسی و ارزیابی و بازنگری قرار گرفته بودند، به اتفاق آراء، به تصویب رسیدند. به این ترتیب، با توافق تمام کشورهای دنیا در زمینه چگونگی ایجاد و پیشرفت و گسترش جامعه اطلاعاتی در سطح های ملی و جهانی، گام بسیار بزرگی برای همکاری بین المللی در استفاده از تکنولوژی های نوین اطلاعات و ارتباطات در راه توسعه تمام جوامع، برداشته شد.

با توجه به اهمیت خاص اصول اساسی مندرج در اعلامیه مذکور و کاربردهای اجرایی آن ها، به صورت مندرج در "برنامه عمل"، بررسی و ارزیابی محتواهای این دو سند جدید بین المللی، بسیار ضروری است و به همین جهت، رهوس کلی و خلاصه ای از مندرجات آن ها در این جا ارائه می شوند:

۱. اعلامیه اصول

در بالای این اعلامیه، عنوان "ایجاد جامعه اطلاعاتی: یک چالش جهانی برای هزاره جدید"، گذاشته شده است و مطالب متن آن در سه بخش با زیر عنوان های خاص آن ها، از هم تفکیک گردیده اند.

بخش یکم اعلامیه، که با زیر عنوان "دیدگاه مشترک ما درباره جامعه اطلاعاتی" به ارائه هدف های کلی مورد نظر آن، اختصاص یافته است، دارای ۱۸ بند است. در بند یک این اعلامیه چنین آمده است:

"... ما نمایندگان خلق های جهان، که در روزهای ۱۰ تا ۱۲ دسامبر ۲۰۰۳، برای شرکت در نخستین مرحله "اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی" گرد هم آمده ایم، اراده و عزم مشترک خویش برای ایجاد جامعه ای با ابعاد انسانی، فراگیر و اولویت دهنده توسعه، یک جامعه اطلاعاتی که در آن هر کس امکان تهیه، دریافت، کاربرد و تقسیم و اشتراک اطلاعات و معرفت ها را دارا باشد، جامعه ای که در آن، افراد، جماعت ها و خلق ها بتوانند تمام توان بالقوه خود را در جهت پیشبرد توسعه پایدار و بهبود کیفیت زندگی خویش، مطابق با هدف ها و اصول منشور ملل

متحد و همچنین احترام کامل به اعلامیه جهانی حقوق بشر و اجرای این اعلامیه، تحقق بخشند، اعلام می‌کنیم..."

در بند ۲ اعلامیه، اهمیت استفاده از تکنولوژی‌های اطلاعات و ارتباطات برای پیشبرد هدف‌های توسعه‌ای مندرج در "اعلامیه هزاره" و کوشش در راه نیل به هدف‌های اعلامیه سران جهان در ژوهانسبورگ راجع به توسعه پایدار (مصوب سپتامبر ۲۰۰۲)، خاطر نشان گردیده است و بند ۳ آن، به تاکید خاص بر همگانی بودن، غیر قابل تقسیم و تجزیه بودن، همبسته بودن و به هم مربوط بودن تمام حقوق بشر و تمام آزادی‌های بنیادی و از جمله، حق توسعه (مندرج در اعلامیه وین) و تاکید ویژه بر دموکراسی، توسعه پایدار، احترام به حقوق بشر و آزادی‌های بنیادی و همچنین راهبری صحیح در تمام سطح‌ها، به عنوان اصول به هم پیوسته‌ای که هر کدام از آن‌ها باعث تقویت دیگری می‌شوند، اختصاص داده شده است. در بند ۴ اعلامیه نیز بر حق آزادی عقیده و بیان، به ترتیب مندرج در ماده ۱۹ اعلامیه جهانی حقوق بشر، به عنوان شالوده اصلی جامعه اطلاعاتی، تاکید گردیده است. در این بند، همچنین خاطر نشان شده است که ارتباطات یک فرایند اجتماعی بنیادی، یک نیاز اصلی انسانی و مبنای هر سازمان اجتماعی است. ارتباطات، محور اساسی جامعه اطلاعاتی است و هر فرد در هر جای دنیا که باشد، باید امکان مشارکت در جامعه اطلاعاتی را دارا باشد و هیچ کس نباید از مزایای ناشی از این جامعه، محروم گردد.

در بند ۵ اعلامیه، از محدودیت‌های مندرج در ماده ۲۹ اعلامیه جهانی حقوق بشر در مورد حقوق و آزادی‌های فردی سخن گفته شده است و بر ضرورت اعمال این حقوق و آزادی‌ها بر اساس هدف‌ها و اصول منشور ملل متحد، در جهت کمک به استقرار یک جامعه اطلاعاتی احترام گذار به منزلت و حیثیت انسانی، تاکید گردیده است.

بند ۶ اعلامیه، با تاکید بر وفاداری به روح کلی این اعلامیه، تعهد تصویب کنندگان آن، در دفاع از اصل برابری حاکمیت تمام کشورها را خاطر نشان ساخته است. در بند ۷، به نقش علوم در توسعه جامعه اطلاعاتی، اشاره شده است و بند ۸ اعلامیه، به اهمیت آموزش، دانش و اطلاعات و ارتباطات، به عنوان مبنای پیشرفت، اندیشه فعالیت و مدیریت اقتصادی و رفاه انسانی، توجه کرده است. در بند ۹ اعلامیه هم بر ضرورت توجه به تکنولوژی‌های اطلاعات و ارتباطات به عنوان ابزار و نه به عنوان هدف، تاکید گردیده است و از نقش خاص آن‌ها در کمک به افزایش بهره‌وری، تسهیل رشد اقتصادی و اشتغال و بهبود کیفیت زندگی، یاد شده است. در این بند، به

نقش مهم این تکنولوژی‌ها در کمک به گفت‌وگو در میان افراد، ملت‌ها و تمدن‌ها نیز اشاره گردیده است.

در بند ۱۱۰ اعلامیه، مساله شکاف دیجیتال بین کشورهای توسعه یافته و توسعه نیافته و در داخل تمام جوامع، مطرح شده است و ضرورت مقابله با این شکاف و تبدیل آن به یک فرصت دیجیتال، یادآوری گردیده است. بندهای ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴ و ۱۵ اعلامیه، به لزوم توجه خاص به جوانان، زنان، و برابری زن و مرد، گروه‌های اجتماعی محروم و به حاشیه رانده شده و مردم بومی، پرداخته‌اند. بندهای ۱۶ و ۱۷ اعلامیه، بر ضرورت توجه ویژه به نیازهای مردم کشورهای در حال توسعه، در حال گذار، کشورهای کوچک جزیره‌ای و جلب همکاری جهانی برای تامین منابع مالی مربوط به آن‌ها، تاکید کرده‌اند و بند ۱۸ اعلامیه هم که آخرین بند بخش نخست آن است، ضرورت مغایرت‌نشدن مطالب مندرج در این اعلامیه با منشور ملل متحد و اعلامیه جهانی حقوق بشر و همچنین سایر ابزارهای بین‌المللی و نیز عدم مغایرت آن‌ها با قانون‌گذاری‌های ملی را خاطر نشان کرده است.

بخش دوم اعلامیه (شامل بندهای ۱۹ تا ۶۴)، که زیرعنوان "یک جامعه اطلاعاتی برای همه: اصول بنیادی"، برای آن در نظر گرفته شده است، دارای ۱۱ مبحث به ترتیب زیر است:

۱. نقش دولت‌ها و تمام طرف‌های دست‌اندرکار اجلاس عالی، در پیشبرد تکنولوژی‌های اطلاعات و ارتباطات برای توسعه
۲. زیرساخت اطلاعات و ارتباطات، شالوده اصلی یک جامعه اطلاعاتی فراگیر
۳. دسترسی به اطلاعات و معرفت‌ها
۴. ایجاد و تقویت توانمندی‌ها
۵. برقراری اعتماد و امنیت در کاربرد تکنولوژی‌های اطلاعات و ارتباطات
۶. ایجاد یک محیط مساعد
۷. کارکردهای تکنولوژی‌های اطلاعات و ارتباطات در تمام زمینه‌ها
۸. گوناگونی فرهنگی و هویتی، گوناگونی زبانی و محتواهای محلی
۹. رسانه‌ها
۱۰. ابعاد اخلاقی جامعه اطلاعاتی
۱۱. همکاری‌های بین‌المللی و منطقه‌ای

در بخش سوم اعلامیه (شامل بندهای ۶۵ تا ۶۷)، که با زیرعنوان "به سوی جامعه اطلاعاتی برای همه و مبتنی بر دانش مورد اشتراک"، ارائه شده است، تعهد کشورهای تصویب کننده اعلامیه، برای همکاری در مقابله با مسائل و چالش های جامعه اطلاعاتی و تحقق "برنامه عمل" مصوب اجلاس عالی سران، پی گیری و ارزیابی چگونگی اجرای این برنامه عمل و به ویژه، کوشش های مربوط به کاهش شکاف دیجیتال و کارآیی و ثمربخشی سرمایه گذاری های ضروری در این زمینه ها و اطمینان کامل آنان به پیشبرد جامعه اطلاعاتی، با کمک و همکاری تمام مردم جهان، گشودن راه ایجاد یک جامعه معرفتی واقعی، مورد تاکید قرار گرفته اند.

۲. برنامه عمل

"برنامه عمل" مصوب "اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی"، که مکمل "اعلامیه اصول" مورد تصویب این اجلاس و به بیان دیگر، رهنمود اجرای آن به شمار می رود، دارای شش بخش و ۲۹ بند است. نخستین بخش این سند حقوقی بین المللی، به "مقدمه" (بندهای ۱ تا ۳) اختصاص یافته است. در بخش دوم آن، "هدف ها، نقطه نظر ها و مقصدهای خاص طرف توجه" برنامه عمل (بندهای ۴ تا ۷) معرفی شده اند. بخش سوم این برنامه، به معرفی "خط مشی ها" (بندهای ۸ تا ۲۶)، که موضوع های یازده گانه آن ها در متن "اعلامیه اصول" ارائه گردیده اند، پرداخته است. در بخش چهارم، "برنامه عمل" مصوب اجلاس جهانی سران، "دستورکار همبستگی دیجیتال"، به منظور معرفی اولویت ها و راهبردهای توسعه ای و تدارک و توسعه منابع مالی ضروری برای مقابله با شکاف دیجیتال، تشریح شده است. بخش پنجم "برنامه عمل"، که فقط یک بند (بند ۲۸) را در بر می گیرد، چگونگی پی گیری و ارزیابی کمی و کیفی اجرای "برنامه عمل" و تحقق هدف ها، نقطه نظر ها و مقصدهای مورد نظر آن را مطرح کرده است. بخش ششم این برنامه، با عنوان "به سوی مرحله دوم اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی در تونس" (بند ۲۹) هم هدف های برگزاری دومین اجلاس این گردهمایی اطلاعاتی و ارتباطی بزرگ بین المللی (تونس ۱۶: تا ۱۸ نوامبر ۲۰۰۵) در جهت تهیه و تدوین سند های نهایی مناسب در زمینه ایجاد یک جامعه اطلاعاتی جهانی و ترمیم شکاف دیجیتال و تبدیل آن به فرصت های دیجیتال و همچنین پی گیری و ارزیابی چگونگی اجرای "برنامه عمل" مصوب اجلاس عالی ژنو در سطح های ملی، منطقه ای و بین المللی را مورد توجه قرار داده است. □

پی‌نویس‌ها:

* گروه دوستان رئیس، در جریان برگزاری نخستین گردهمایی تهیه و تدارک مرحله دوم اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی در ماه ژوئن ۲۰۰۵، به نمایندگی از سوی کشورهای مناطق جغرافیایی مختلف مورد نظر سازمان ملل متحد، انتخاب شدند و نماینده دولت جمهوری اسلامی ایران نیز به عنوان نماینده یک کشور از گروه کشورهای آسیایی در آن مشارکت یافت. در میان اعضای منتخب از مناطق جغرافیایی مختلف جهان، نمایندگان دولت‌های روسیه، رومانی و لیتوانی از سوی گروه کشورهای اروپای شرقی، نمایندگان دولت‌های چین، ایران، هند، ژاپن، جمهوری کره و عربستان سعودی از طرف گروه کشورهای آسیایی، نمایندگان دولت‌های فرانسه، یونان، هلند، لوگزامبورگ، نروژ، اسپانیا و ایالات متحده آمریکا از طرف کشورهای اروپای غربی و آمریکای شمالی، نمایندگان دولت‌های آرژانتین، باربادوس، برزیل، شیلی، کلمبیا، کوبا، جمهوری دومینیکن، السالوادور و مکزیک از سوی گروه کشورهای آمریکای لاتین و دریای کارائیب و نمایندگان دولت‌های الجزایر، مصر، سنگال، آفریقای جنوبی، کنیا و غنا از طرف گروه کشورهای آفریقای برگریده شدند. نمایندگان دولت‌های کانادا، نیکاراگوئه، پاکستان، صربستان و مونتنگرو و تونس نیز به عنوان هماهنگ‌کنندگان گروه‌های منطقه‌ای برای عضویت در گروه دوستان رئیس انتخاب گردیدند و دبیرکل‌های سازمان ملل متحد و "اتحادیه بین‌المللی ارتباطات دور" هم به مناسبت مقام آنان، به عضویت این گروه درآمدند.

* هیات نمایندگی ایران در دومین گردهمایی کمیته تدارک دومین مرحله "اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی" (تونس: ۱۶ تا ۱۸ نوامبر ۲۰۰۵)، به سرپرستی آقای مهندس نصراله جهانگرد، دبیر شورای عالی اطلاع‌رسانی و مشاور ویژه ریاست جمهوری در زمینه فناوری اطلاعات و ارتباطات و با مشارکت آقای دکتر حسین غریبی رئیس مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران، آقایان پیمان سعادت و جواد صفایی نمایندگان وزارت امور خارجه، آقای حسین ابراهیم‌آبادی مدیر مرکز پژوهش‌های ارتباطات، وابسته به دانشگاه علامه طباطبائی و وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، آقای علی رضا کاشیان، همکار شورای عالی اطلاع‌رسانی و نگارنده گزارش، حضور یافته بود. خانم ندهقانی خبرنگار روزنامه ایران، خانم شریف‌زاده خبرنگار خبرگزاری دانشجویان

ایران (ایسنا) و آقای علی شمیرانی مدیر پایگاه خبری و اطلاعاتی الکترونی "ایتیران" و خبرنگار روزنامه ابرار اقتصادی، هیات نمایندگی ایران را همراهی می کردند. آقای دکتر سهراب رزاقی عضو هیات علمی دانشگاه علامه طباطبایی و آقای محمود حاجیلی همکار سازمان ملی جوانان نیز به نمایندگی سازمان های جامعه مدنی ایران در این گردهمایی شرکت کرده بودند.

در جلسات شورای عالی اطلاع رسانی برای بررسی و ارزیابی متن پیش نویس سند نهایی مورد نظر جهت تصویب در اجلاس عالی تونس، آقایان مهندس نصراله جهانگرد، دکتر مهدی محسنیان راد، خانم دکتر مهدخت بروجرودی، آقایان دکتر یونس شکرخواه، جواد صفایی، مهندس محمدحسن انتظاری، حسین ابراهیم آبادی، مهندس خسرو سلجوقی، مهندس محسن پازری و نگارنده این گزارش، نقش فعال داشتند.

عضو ایرانی "کار گروه راهبری اینترنت"، آقای پیمان سعادت، دیپلمات پر تحرک هیات نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در دفتر اروپایی ملل متحد در ژنو است. وی در سه سال گذشته در گردهمایی های جهانی و کنفرانس های منطقه ای تدارک نخستین مرحله و دومین مرحله "اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی" در ژنو و توکیو و تونس، هیات های نمایندگی ایران را همراهی کرده است و در این زمینه به پیشبرد هدف های ملی در صحنه بین المللی کمک های شایان توجهی نموده است. آقای جواد صفایی، دیپلمات پر تلاش دیگر وزارت امور خارجه ایران هم در فعالیت های مربوط به "کار گروه راهبری اینترنت" و دو گردهمایی اخیر کمیته تدارک مرحله دوم "اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی"، با آقای پیمان سعادت و اعضای دیگر دو هیات نمایندگی ایران در گردهمایی های یاد شده در تونس و ژنو، همکاری های ارزنده ای داشته است.

متن این اطلاعیه، به کوشش آقای جواد صفایی و با کمک آقای پیمان سعادت و مشاوره با دو تن از سایر اعضای هیات نمایندگی ایران، تهیه و تدوین شده بود.

منابع:

۱. در مورد مبانی نظری "جامعه اطلاعاتی" و چگونگی تهیه مقدمات تشکیل نخستین "اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی" و روند برگزاری این اجلاس به کتاب ها و گزارش های زیر مراجعه شود:

- کاظم معتمدنژاد. جامعه اطلاعاتی: اندیشه های بنیادی، دیدگاه های انتقادی و چشم اندازهای جهانی. تهران: انتشارات مرکز پژوهش های ارتباطات، وابسته به دانشگاه علامه طباطبائی و وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، ۱۳۸۴

- کاظم معتمدنژاد. اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی: ژنو ۲۰۰۳- تونس. ۲۰۰۵. تهران: انتشارات مرکز پژوهش های ارتباطات، وابسته به دانشگاه علامه طباطبائی و وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، چاپ دوم، اسفند ۱۳۸۲

- کاظم معتمدنژاد. "از نظم نوین جهانی اطلاعات و ارتباطات تا جامعه اطلاعاتی جهانی: گزارشی از برگزاری نخستین اجلاس جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی. ژنو، ۱۰ تا ۱۲ دسامبر ۲۰۰۳-۱۹ تا ۲۱ آذر ۱۳۸۲". تهران: مرکز پژوهش های ارتباطات، وابسته به دانشگاه علامه طباطبائی و وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، دی ماه ۱۳۸۲

نصرالله جهانگرد و همکاران. گزارش روند برگزاری اجلاس جهانی سران درباره جامعه

2. "Final Report of the Preparatory Meeting (PrepCom – 2 of the Tunis Phase) World Summit on the Information Society". Document WSIS-II/PC-2/DOC/12-E, 25 February 2005

3. Chair of Subcommittee of PrePcom – 2: Report of the Work of the Sub-Committee". Document: WSIS-II/PC-2/DOC/11E, 25 February 2005

4. PrepCom2, Meeting Highlights, 17 February 2005: Tunis "Summit of Solutins" Takes Shape at Second Preparatory Meeting

5. Chair of the WSIS PrepCom-2, Sub-Committee Compilation of Comments on Political Chapeau". Document WSIS – II/P C – 2/DT/4-E, 24 February 2005
6. "Preliminary Report of the Working Group of the Internet Governance". Document WSIS-II/PC-2/DOC/5-F, 21 February 2005
7. The Comments of the Islamic Republic of Iran on the Preliminary Report of the Working Group of the Internet Governance (WGIG). Geneva, 24 February 2005
8. Ibid.
9. Chantal Peyer (ed). Who pays for the Information society? : challenges and issues on financing the information society. Lausanne: bread for all, 2005

